

CO₂, boscertificaten en de bosbouw

Nederlandse bosbouwers zijn in hoge mate bereid rekening te houden met het maatschappelijk belang van het bos, ongeacht of het gaat om de vraag naar mijnhout, recreatiemogelijkheden, schoon water, kwaliteitshout, biodiversiteit of rust. (Niek van Heijst & Hans van den Bos. 2000. Over CO₂ en bosbouw, kansen voor de bosbouw. Nederlands Bosbouw tijdschrift, november/december). Het maatschappelijk belang dekt echter niet alle kosten van bosbeheer. Waren groeiende bossen altijd al de "leverancier" van de klassieke bosproducten, met de maatschappelijke erkenning van het klimaatprobleem komt de functie van bos als vastlegger van CO₂ voor het voetlicht. Die is altijd onderkend, maar krijgt nu in het kader van het klimaatbeleid bijzondere aandacht. Van alleen aandacht blijft echter de kachel van de bosbeheerder niet branden.

In hun artikel Bos in het Nederlands Bosbouw tijdschrift van december 2000 stellen Niek van Heijst & Hans van den Bos een aantal vragen over de bedoelingen van de overheid bij de introductie van boscertificaten. Ook stellen ze vragen over de relatie van de CO₂-vastleggende capaciteit van bos en het klimaatprobleem, en opperen ideeën over de rol van de bos- en natuurbeheerder bij de oplossing van het klimaatprobleem.

We gaan in op de gestelde vragen. In het naschrift licht Roelof Balk (directeur Nationaal Groenfonds) de uitgangspunten voor praktische uitwerking van het CO₂-certificatensysteem toe.

Het klimaatbeleid

In het Kyoto-protocol is vastgelegd dat bosaanleg bijdraagt aan de realisatie van de doelstellingen van het klimaatverdrag: de stabilisering van de broeikasgassen in de atmosfeer. De uitwerking hiervan zou plaatsvinden op de klimaatconferentie in Den Haag in november 2000. Dit is niet gelukt, in mei 2001 zal de conferentie worden voortgezet.

In de Uitvoeringsnota Klimaatbeleid (deel 1, Binnenlandse maatregelen), kondigt de regering een scala van maatregelen aan om in de periode 2008 - 2012 jaarlijks 50 Mton emissiereductie te realiseren. De meest relevante daarvan voor de bosbouw is de CO₂-vastlegging in bossen (deel 1, Binnenlandse maatregelen, par. 3.5.2 pag. 49) door een extra impuls aan de bosuitbreiding. De boscertificaten zijn hier de uitwerking van. Daarnaast moet blijvend aandacht blijven voor opheffen van belemmeringen voor bosuitbreiding.

Het doel van de boscertificaten is om in de Nederlandse situatie ervaring op te doen met de verhandeling van emissierechten, en om de financiële relatie tot stand te brengen tussen de betekenis van bos als CO₂-vastlegger en het bosbeheer.

De maatregelen van de overheid om de CO₂-emissie te beperken,

zetten particulieren en bedrijven aan tot gedragsverandering (selectief autorijden, duurzame producten kopen) en kostbare investeringen in techniek (betere verbrandingstechniek, zuivering). De overheid streeft uit oogpunt van efficiency naar een systeem van overdraagbare CO₂-emissies/reducties. De CO₂-reductie door compensatie is één van de vele mogelijkheden om de hoeveelheid CO₂ in de atmosfeer terug te dringen. Wij pleiten ervoor om de optie CO₂-vastlegging door bos te benutten, naast vermindering van het energiegebruik, en technische maatregelen.

De betekenis van bos voor het klimaat is divers. Bos is een belangrijke leverancier van vernieuwbare brandstof voor energieopwekking. Daardoor kan het gebruik van fossiele brandstoffen verminderen. Bos levert hout voor duurzame toepassingen. Daardoor blijft het in hout vastgelegde koolstof langer in de keten. Duurzaam beheerd bos legt CO₂ vast. En ten slotte kunnen bos en natuur een rol spelen in het waterbeheer, zodat er minder CO₂ vrijkomt.

In het klimaatbeleid is het belangrijk dat er een causaal verband is tussen de maatregel en het effect. De tot nog toe ontwikkelde maatregelen richten zich op aanvullend en aantoonbaar effect. "Business as usual activiteiten" moeten niet beloond worden. Die leveren geen extra bijdragen aan de oplossing van het klimaatprobleem. De causaliteit is op dit moment het meest aantoonbaar bij bosaanplant. Daarom richten de boscertificaten zich daar op.

De relatie met het bosbeheer

Een van de beleidsitems van de nota Natuur voor mensen en mensen voor natuur is de verbetering van de rentabiliteit van het beheer van bos en natuur. Ook de boscertificaten die het Nationaal Groenfonds zal uitgeven, geven hier invulling aan.

Het klimaatbeleid van de overheid leidt er toe dat de CO₂-reductie en de CO₂-vastleggende capaciteit van bos een economische waarde krijgt. Boscertificaten leggen de financiële relatie tussen de CO₂-reductie en het bosbeheer en stimuleren de bosuitbreiding. Andere positieve bijdragen van het bos (duurzaam hout, vernieuwbare grondstoffen) liften daarin mee.

Met de introductie van het systeem van boscertificaten kan de bouseigenaar ervoor kiezen de CO₂-vastleggende capaciteit van zijn nieuw aan te leggen bos te verkopen aan het Nationaal Groenfonds.

De boscertificaten

Het boscertificatensysteem draagt bij aan de realisatie van de beleidsdoelen voor zowel het klimaat, als natuur, bos en landschap. Vandaar dat de ministeries van LNV en VROM de ontwikkeling van het systeem stimuleren. Het Nationaal Groenfonds heeft op verzoek van de Staatssecretaris van LNV de taak op zich genomen om het systeem te ontwikkelen en op eigen kracht te laten functioneren. Het treedt daarbij op als in- en verkoper van in nieuw bos vastgelegde tonnen CO₂. De overheidsbemoeienis zal zich beperken tot het stellen van randvoorwaarden, het wegnemen van belemmeringen en de controle op de betrouwbaarheid. Het gaat hier dus nadrukkelijk niet om een nieuw subsidiepotje.

Het systeem van boscertificaten werkt als volgt. Iemand die duurzaam bos aanlegt (dus geen tijdelijk bos) draagt de CO₂ vastleggende capaciteit contractueel, voor een periode van 50 jaar, over aan het Nationaal Groenfonds. Hij ontvangt daarvoor eenmalig een opbrengst, afhankelijk van de vast te leggen tonnen CO₂, tussen de f 10.000 en f 15.000 per ha. Dat is de constante waarde van de tonnen CO₂ van jaar 1 tot en met jaar 50. De opbrengst is dus afhankelijk van boomsoorten en de groeiplaats die de eigenaar kiest.

De bouseigenaar sluit een privaatrechtelijk contract met het Nationaal Groenfonds en gaat daarmee de verplichting aan om het bos zodanig te beheren dat de geprognoseerde tonnen CO₂ ook daadwerkelijk duurzaam in het bos worden vastgelegd. De eisen aan dit duurzame beheer zijn geformuleerd in de FSC (Forest Stewardship Council) of gelijkwaardig normen.

Een periode van 50 jaar vereist een duurzame investeringsbeslissing van de bouseigenaar.

De contractperiode is lang, minstens 12 kabinetsperiodes. De voorgaande 12 kabinetsperiodes (1950 -2000) zijn in ieder geval stabiel geweest wat betreft de bosinstandhouding. De financiële bijdrage is een uitkering ineens bij aanvang van het project op basis van een privaatrechtelijk contract. Wellicht ten overvloede zij opgemerkt dat deze uitkering geen subsidie is, maar vergelijkbaar is met opbrengst uit verkoop van de traditionele bosproducten. Elke investeerder in bos beslist zelf of hij de verplichting op zich wil nemen. Als het project wordt uitgevoerd en beheerd volgens de FSC (of gelijkwaardig) normen in het contract, loopt hij geen risico op terugvordering. Calamiteiten als bosbrand of pla-

gen die de CO₂-vastlegging negatief beïnvloeden worden, bij voldoende voorzorgsmaatregelen, de bosbeheerder niet aangerekend.

Het Nationaal Groenfonds verkoopt de gecontracteerde tonnen CO₂, in de vorm van boscertificaten, aan bedrijven en particulieren die hun CO₂-emissie willen compenseren. Vooralnog gaat het om een vrijwillige compensatie van CO₂-emissie in bos. Maar het valt niet uit te sluiten dat in de toekomst verplichte CO₂-reducties worden opgelegd.

De markt

Het klimaatbeleid heeft interesse in bos in zijn volle breedte. In bos als CO₂ vastlegger, als leverancier van duurzaam hout, als leverancier van vernieuwbare grondstoffen, voor de betekenis van bos voor de waterhuishouding etc. Het vereist echter wel dat de vastlegging meetbaar, verifieerbaar en betrouwbaar is, en toe te schrijven aan additionele menselijke activiteiten. Op dit moment is dit het geval en uitgewerkt voor de aanleg van nieuw bos met boscertificaten.

Boscertificaten zijn bewijzen dat de tonnen CO₂ daadwerkelijk in bos zijn vastgelegd. Dit wordt gemeten en gecontroleerd door de SGS (Société Générale de Surveillance), een onafhankelijke instelling en op basis van internationaal erkende normen van de COV (Carbon Offset Verification).

Momenteel is er geen verplichting tot emissiereductie, uitgezonderd voor grote bedrijven die aparte afspraken met de overheid hebben in het Convenant Benchmarking energie-efficiency. De motieven van kopers zijn daarom op dit moment nog niet marktgericht maar komen voort uit maatschappelijke betrokkenheid en imago-overwegingen. De

ANWB overweegt om een systeem te ontwikkelen waarbij de leden een bijdrage wordt gevraagd voor de aanleg van extra bos. Op het moment dat de overheid plafonds instelt zal de vraag naar boscertificaten zich naar verwachting echt gaan ontwikkelen.

Gelet op de nog lopende (inter)nationale discussie over de rol van bos en natuur in de klimaatproblematiek gaat dit systeem nu uitsluitend van start voor de CO₂-vastlegging in duurzaam beheerd nieuw bos geplant in Nederland in 2000 of daarna. Het systeem is echter zo opgezet dat uitbreiding plaats kan vinden.

Om in de aanloopfase de aankoop van boscertificaten door bedrijven en particulieren te bevorderen heeft de regering een fiscale stimulans opgenomen in het belastingplan 2001. Uit de opbrengst van de Regulerende Energie belasting (REB) komt een bijdrage van fl 10.000 per ha bos. Daardoor wordt de prijs van een ton CO₂ die het Nationaal Groenfonds verkoopt in de vorm van een boscertificaat voor de koper aanzienlijk aantrekkelijker. Deze fiscale stimulans ligt momenteel bij de Europese Commissie voor goedkeuring.

De verkoop van boscertificaten kan pas van start als er tonnen CO₂ zijn gecontracteerd. Voor de financiering van deze aanlopin-

vestering is er voor de jaren 2000-2004 uit het CO₂-reductieplan f 25 miljoen beschikbaar.

De relatie met bestaande geldstromen

Uit het Programma Beheer worden bijdragen verstrekt om met particuliere bosaanleg en particulier bosbeheer beleidsdoelen voor natuur en recreatie te realiseren. De inkomsten uit de CO₂-vastleggende capaciteit van bos is een nieuwe inkomstenbron voor de bosbeheerder, naast de traditionele opbrengsten uit bosbeheer. Deze opbrengst uit CO₂ is gebaseerd op privaatrechtelijke contracten en verdringt geen overheidsgeld voor de bosuitbreiding.

De relatie met andere initiatieven

Bij de ontwikkeling van de boscertificaten vindt nauwe afstemming plaats met de Stichting FACE, de initiatieven van Trees for Travel en het Klimaatfonds van de Triodosbank. De Stichting FACE legt zich toe op bosprojecten in het buitenland. Trees for Travel concentreert zich op de CO₂-uitstoot van vliegverkeer en het Klimaatfonds verzorgt daartussen de "clearing" met name via bosprojecten in het buitenland. De CO₂-vastleggende capaciteit van deze projecten valt buiten de Nederlandse reductietaakstelling, vanwege de nu geldende beperkingen in het Klimaatverdrag.

Conclusie

Het klimaatprobleem los je niet op met bosaanleg, maar bosaanleg levert wel een waardevolle bijdrage, ook op het vlak van bewustwording van de CO₂-emittent, zoals van Heijst & van den Bos terecht opmerken.

De boscertificaten zijn een afscheiden maar waardevol onderdeel in de strijd tegen het klimaatprobleem. De CO₂-vastleggende capaciteit van bos kan nu bijdragen aan de gewenste versnelling van de bosuitbreiding. Door de randvoorwaarden van duurzaamheid in beheer, zoals geformuleerd in de eisen van FSC, hebben ook de andere functies hier baat bij.

Boscertificaten zijn een nieuw product, waarvan de overheid alleen de randvoorwaarden vaststelt, waarborgen controleert en belemmeringen wegneemt.

Hiermee wordt een nieuwe markt gecreëerd waarop de boscijneraar kan inspelen. Het is een vrijwillige keus voor de beheerder om hiermee inkomsten uit bosbeheer te genereren. Naar onze mening is het, aangenomen dat het internationale klimaatbeleid uiteindelijk wel tot akkoorden zal leiden, een groeimarkt.

Het gaat nu alleen nog om nieuw duurzaam beheerd bos in Nederland. Afhankelijk van (inter)nationale ontwikkelingen kan dit het begin zijn van een veel bredere financiële relatie van bos en natuur met het klimaatprobleem.

Naschrift van Roelof Balk, directeur Nationaal Groenfonds

Boscificaten, overheid en Nationaal Groenfonds

In het november/december nummer van dit tijdschrift vroegen Niek van Heijst en Hans van den Bos van Staatsbosbeheer zich af wat de overheid precies wil bereiken met de introductie van boscertificaten en hoe dat in de praktijk in zijn werk gaat. In bovenstaand artikel geven Jan Rietema en Jeroen Vis van het ministerie van LNV daarop het antwoord. Zij schetsen het overheidsbelang en geven aan tot welke aanpak dat heeft geleid. LNV en VROM kiezen voor een zelfwerkzaam systeem dat in staat is financiële bijdragen van de particuliere sector te genereren (automobilisten, bedrijfsleven, etc.). De opdracht om het systeem van de grond te trekken heeft LNV gelegd bij het Nationaal Groenfonds, dat voor de implementatie van dit soort financieringsinitiatieven voor natuur, bos en landschap is opgericht.

In nauw overleg met de ministeries van LNV en VROM en betrokkenen uit de bosbouwsector, leggen wij op dit moment de laatste hand aan het systeem. Dat gebeurt aan de hand van een pilotproject. Deels gaat het dan om de duidelijke en relevante vragen die Van Heijst en Van den Bos hebben neergelegd. Hoe werkt het systeem precies? Wat levert het de boseigenaar op voor te onderscheiden bostypen? Wat is de tegenprestatie? Hoe is de financiële kant duurzaam geregeld? Enzovoorts.

Voorwaarden en uitgangspunten

Het moge duidelijk zijn dat wij het geheel van voorwaarden, criteria en procedures in samenhang ontwikkelen en ook in samenhang en voor iedereen toegankelijk kenbaar zullen maken. De planning is dat wij voorjaar 2001 de details bekend kunnen maken. Op deze plaats wil ik volstaan met

het noemen van de uitgangspunten die wij bij de uitwerking hanteren:

- Het systeem is voor elke investeerder in bos toegankelijk, op basis van objectieve criteria. (Voor de goede orde: ook bosaanleg buiten de EHS komt dus voor een financiële bijdrage in aanmerking, omdat de CO₂-vastlegging niet tot de EHS beperkt is.)
- Hoe meer CO₂ een bos vastlegt, hoe hoger de financiële bijdrage. De CO₂-vastlegging wordt door een onafhankelijke derde vastgesteld.
- Als aan alle voorwaarden wordt voldaan, keert het Groenfonds eenmalig een financiële bijdrage uit bij aanvang van het project. De bijdrage zal liggen tussen de f 10.000 en f 15.000 per hectare.
- De duurzaamheid van de bosprojecten moet goed gewaarborgd zijn. Een contractperiode van 50 jaar, de normen van de Forest Stewardship Council, en de Boswet zijn voor de duurzaamheid richtinggevend.
- Qua systematiek en procedures wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de subsidieregelingen uit hoofde van het Programma Beheer. Dit beperkt de administratieve last voor boseigenaren en maakt de controle efficiënter.
- Bij de ontwikkeling van het systeem zoeken wij uiteraard nauw aansluiting bij de Nederlandse bosbouwpraktijk.

Aanmelding

Heeft u concrete plannen voor een bosproject in Nederland? Stuur ons dan een kort briefje met vermelding van het project, de oppervlakte ervan, het verwachte plantseizoen en uw naam- en adresgegevens. Wij nemen daarna contact met u op.

Nationaal Groenfonds
Postbus 15
3870 DA Hoevelaken